

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของไทย โดยตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา ไทยเป็นผู้ผลิตยางพาราเป็นอันดับหนึ่งของโลก สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยในแต่ละปีได้ไม่ต่ำกว่า 2 แสนล้านบาท ในช่วงปี 2547 - 2549 รัฐบาลมีโครงการปลูกยางพารา เพื่อยกระดับรายได้ และความมั่นคงให้กับเกษตรกร ขยายพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มอีก 1 ล้านไร่ (กรมวิชาการเกษตร, 2558) ทำให้เกิดกระแสการปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557) ได้รายงานผลการสำรวจในปี 2556 พบว่าประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางพาราประมาณ 22.17 ล้านไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย มีพื้นที่เปิดกรีดแล้วประมาณ 17.40 ล้านไร่ ภาคใต้มีพื้นที่การปลูกมากที่สุด 13.93 ล้านไร่ รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4.39 ล้านไร่ มีปริมาณผลผลิตยางธรรมชาติรวม 4.17 ล้านตัน ผลผลิตยางเฉลี่ย 265 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ไชยยศ สันเจริญกุล นายกสมาคมยางพาราไทย (2557) ได้กล่าวถึงสถานการณ์การส่งออกยางพาราปี 2556 ว่าประเทศไทยมีการส่งออกยางพาราทุกผลิตภัณฑ์จำนวน 3.66 ล้านตัน แบ่งเป็น ยางแผ่นรมควัน จำนวน 793,613 ตัน ยางแท่ง จำนวน 1,392,262 ตัน น้ำยางข้น จำนวน 681,970 ตัน ยางผสม จำนวน 713,299 ตัน และยางอื่นๆ จำนวน 83,797 ตัน

แนวทางการพัฒนายางพาราไทยนั้น แบ่งเป็น 3 มาตรการ ได้แก่ มาตรการที่ 1 มาตรการเร่งด่วน ได้แก่ แนวทางการจัดการสต็อกยาง มาตรการที่ 2 มาตรการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน ได้แก่ แนวทางยกระดับราคาโดยเพิ่มสภาพคล่องด้านการตลาด และ แนวทางเพิ่มมูลค่าและคุณภาพผลผลิต และมาตรการที่ 3 มาตรการต่อเนื่องที่จำเป็นต้องดำเนินการ ได้แก่ แนวทางปรับโครงสร้างด้านการตลาด แนวทางหาตลาดส่งออกใหม่ แนวทางเพิ่มการใช้ยางในประเทศ แนวทางการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาง แนวทางควบคุมพื้นที่ปลูกยาง และ แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2557)

จากปัจจัยหลักในด้านราคาและปริมาณการส่งออกยางพาราของไทย ทำให้เกษตรกรให้ความสนใจเพิ่มพื้นที่ปลูกยางพาราเป็นจำนวนมาก จากเดิมพื้นที่การปลูกยางพาราส่วนใหญ่จะอยู่ทางภาคใต้ แต่ปัจจุบันสามารถปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศ ทำให้มีเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา

รายใหม่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นสิ่งสำคัญในการปลูกยางพาราเพื่อให้ได้ผลผลิตยางพาราที่มีคุณภาพ และคุ้มค่าต่อการลงทุนนั้น เกษตรกรควรมีความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพียงพอต่อกระบวนการผลิตยางพารา เพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตยางพาราของเกษตรกร และลดความเสียหายที่เกิดจากการขาดความรู้ที่ถูกต้องในกระบวนการผลิตยางพารา

อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ปลูกยางพาราใหม่ที่มีเกษตรกรปลูกยางพาราเพิ่มขึ้น โดยเกษตรกรให้ความสนใจปลูกยางพาราทดแทนพืชเศรษฐกิจชนิดเดิม ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรด ซึ่งเป็นพืชอายุสั้น โดยในปี 2557 จากการสำรวจพื้นที่การปลูกยางพาราในโครงการแก้ไขปัญหายางพารา ปี 57/58 พบว่าอำเภอปากท่อมียพื้นที่ปลูกจำนวน 8,282 ไร่ มีพื้นที่เปิดกรีดแล้วจำนวน 2,338 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558) การปลูกสวนยางพาราในพื้นที่อำเภอปากท่อ จากผลการออกติดตามตรวจสอบพื้นที่จากโครงการดังกล่าว ได้สังเกตเห็นปัญหาเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ยังขาดการดูแลสวนยางพาราที่ถูกต้อง เช่น การปลูก การดูแลรักษา และการกรีดยางพาราของเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ความรู้ที่เกษตรกรได้รับ ส่วนหนึ่งจะได้รับคำแนะนำจากเกษตรกรด้วยกัน ซึ่งอาจได้รับคำแนะนำที่ไม่ถูกต้อง

จากปัญหาดังกล่าวการศึกษากระบวนการทำสวนยางพาราของเกษตรกรในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ กระบวนการปลูกและดูแลรักษาสวนยางพารา รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการทำสวนยางพาราที่เหมาะสม จะเป็นประโยชน์อย่างมาก ต่อการนำผลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการวางแผนพัฒนางานส่งเสริมกระบวนการทำสวนยางพาราของเกษตรกรในพื้นที่ที่มีความถูกต้องเหมาะสมตรงตามความต้องการ สามารถแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรได้ และยังสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลในงานวิจัยอื่นๆ ได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

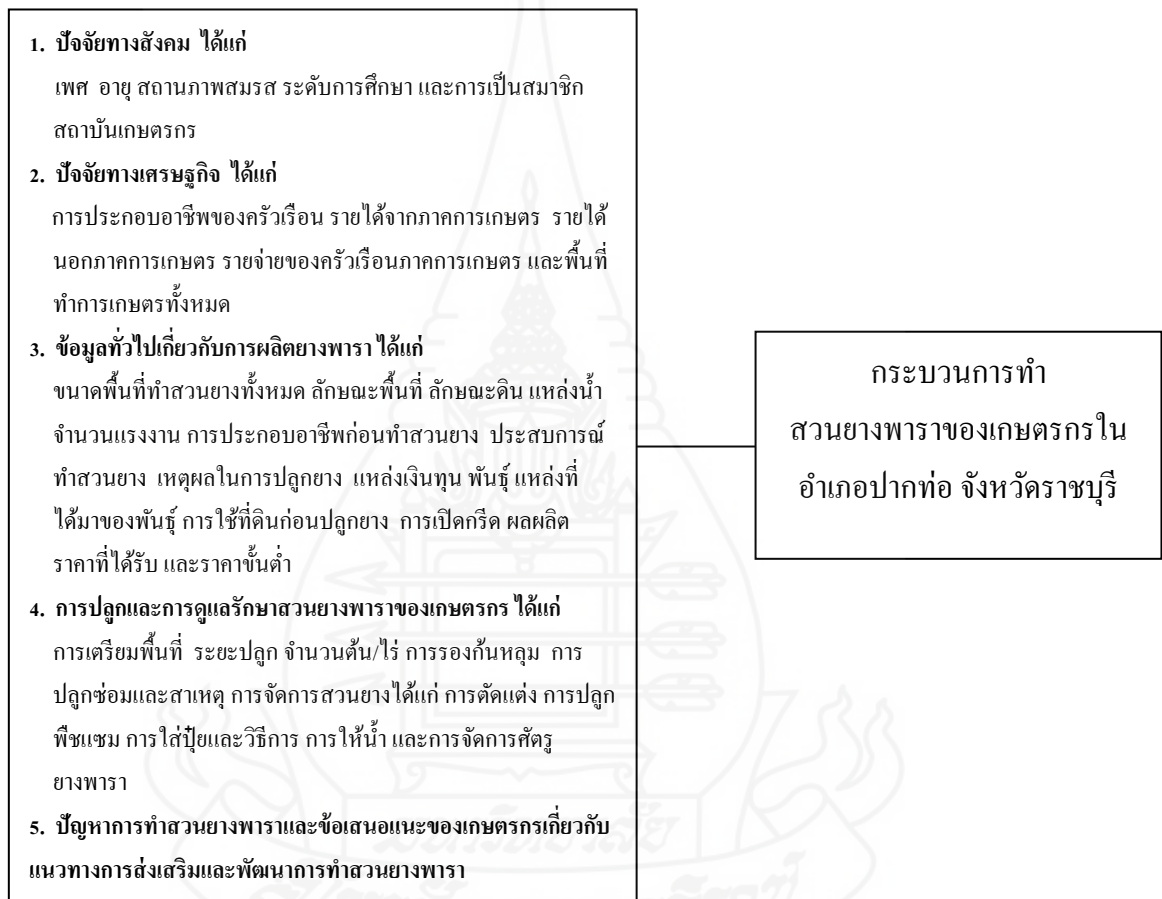
2.1 เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการปลูกและดูแลรักษาสวนยางพาราของเกษตรกรในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

2.3 เพื่อหาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการทำสวนยางพาราที่เหมาะสม

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมา กำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กระบวนการทำสวนยางพาราของเกษตรกรในอำเภอปาก ท่อ จังหวัดราชบุรี ” ได้ตามภาพที่ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1.1 สามารถระบุเป็นตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำสวนยางพาราของเกษตรกรใน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ **ปัจจัยทางสังคมของเกษตรกร** ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร **ปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกร** ได้แก่ การประกอบอาชีพของครัวเรือน รายได้จากภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร รายจ่ายของครัวเรือนภาคการเกษตร และพื้นที่ทำ

การเกษตรทั้งหมด ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการผลิตยางพาราได้แก่ ขนาดพื้นที่ทำสวนยางทั้งหมด ลักษณะพื้นที่ ลักษณะดิน แหล่งน้ำ จำนวนแรงงาน การประกอบอาชีพก่อนทำสวนยาง ประสบการณ์ทำสวนยาง เหตุผลในการตัดสินใจปลูก แหล่งเงินทุน พันธุ์แหล่งที่ได้มา การใช้ที่ดินก่อนปลูกยาง การเปิดกรีด ผลผลิตราคาที่ได้รับ และราคาขั้นต่ำ การปลูกและการดูแลรักษา สวนยางพาราของเกษตรกร ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ ระยะปลูก จำนวนต้น/ไร่ การรอกันหลุม การปลูกซ่อมและสาเหตุ การจัดการสวนยาง ได้แก่ การตัดแต่ง การปลูกพืชแซม การใส่ปุ๋ยและวิธีการ การให้น้ำ และการจัดการศัตรูพืช ปัญหาการทำสวนยางพาราและข้อเสนอแนะของเกษตรกร เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการทำสวนยางพารา

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของ เกษตรกรผู้ทำสวนยางพาราในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

4.2 ขอบเขตด้านสถานที่ เกษตรกรผู้ทำสวนยางพาราในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

4.3 ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษากระบวนการทำสวนยางพาราของ เกษตรกรในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ดังนี้ (1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการผลิตยางพารา (2) การ ปลูกสวนยางพารา (3) การดูแลรักษาสวนยางพารา (4) ปัญหาการทำสวนยางพารา (5) ข้อเสนอแนะ ของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการทำสวนยางพารา

4.4 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในตั้งแต่เดือนเมษายนถึง เดือนพฤษภาคม 2558

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกรเจ้าของสวนยาง หมายถึง เกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา และขึ้นทะเบียนเกษตรกรไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

5.2 อายุ หมายถึง จำนวนอายุปีเต็มของเกษตรกรสวนยางพารา มากกว่า 6 เดือน นับเป็น 1 ปี

5.3 ลักษณะทางสังคม หมายถึง ลักษณะพื้นฐานทางสังคมบางประการของเกษตรกร เจ้าของสวนยาง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

5.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพของครัวเรือน รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร รายจ่ายของครัวเรือนภาคการเกษตร

5.5 ขนาดพื้นที่สวนยางทั้งหมด หมายถึง ขนาดพื้นที่สวนยางทั้งหมดที่เกษตรกรปลูกยางในพื้นที่ของตนเองรวมทั้งพื้นที่เปิดกรีดและไม่ได้เปิดกรีด

5.6 การประกอบอาชีพก่อนทำสวนยางพารา หมายถึง อาชีพที่เกษตรกรทำก่อนปลูกยางพาราในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

5.7 ประสบการณ์ทำสวนยางพารา หมายถึง ประสบการณ์ที่เกษตรกรเจ้าของสวนยางเคยปฏิบัติจนถึงปี 2557

5.8 จำนวนต้นยางต่อไร่ หมายถึง จำนวนต้นยางที่เกษตรกรปลูกในพื้นที่ 1 ไร่

5.9 จำนวนแรงงานทั้งหมด หมายถึง จำนวนแรงงานทั้งหมด ซึ่งรวมทั้งแรงงานในครอบครัว และแรงงานจ้างที่ปฏิบัติงาน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ข้อมูลสภาพการทำสวนยาง ปัญหาและแนวทางเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำสวนยางพาราในอำเภอปากท่อ

6.2 เกษตรกรได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำสวนยางพารา ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนทำสวนยางในอนาคต

6.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านยางพาราสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

6.4 ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาส่งเสริมยางพาราให้เกิดความยั่งยืนได้ในอนาคต

6.5 สามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปพัฒนาเพื่อขยายผลสู่งานวิจัยยางพาราในแขนงอื่นๆได้ต่อไป